

<h1>චුද්දසමෝ පාධො</h1>	<h1>අවජරියං</h1>
----------------------------	------------------

තං සුඤ්චාපි රාජා අසද්දහනෙනා මනුසෙස ආණාපෙසි. එතාය හත්පාදෙ ගහෙඤා අග්ගිමහි පකඛිපථාති. තෙ තථා කරංසු. අථ සා අග්ගිමහි පකඛිපමානා නඤෙඤා මෙ කොච්චි පටිසරණොති සරණමෙව සරණං කරොමිති විනෙතඤා බුද්ධං සරණං ගච්ඡාමි, ධම්මං සරණං ගච්ඡාමි, සඛ්ඝං සරණං ගච්ඡාමිති වදන්ති, මනසා ච අනුසසරන්ති, අග්ගිමහි පති. තතො තථාවිධොපි සො අග්ගි තසසා සරීරෙ ලොමකුපමත්තමපි උණහාකාරං කාතුං නාසකඛි. පදුමගඛං පවිට්ඨා විය සීතිභුතසරීරා අහොසි. රාජා තං අවජරියං දිසවා සංවිගො ලොමහට්ඨජාතො වෙගෙන තං උපසඛකමිඤා උහොති හඤෙහි පගග්ගා උරෙ නිපජ්ජාපෙඤා රාජාසනෙ නිසීදාපෙඤා අඤ්ජලිං පගග්ගා ධීතො කසමා තෙ තං අග්ගි සරීරං මා පරිද්දිති පුච්ඡි.

(රසවාහිනී, ඡමබුද්දිපුප්පනිකථා)

පදමාලාව

අසද්දහනෙනා	(කි)	- විශ්වාස නො කරන්නේ
ආණාපෙසි	(ක්වි)	- අණ කළේය
එතාය	(ස.නා)	- මැයගේ
පකඛිපථ	(ක්වි)	- බහවී (දමවී)
කරංසු	(ක්වි)	- කළහ
පකඛිපමානා	(කි)	- දමනු ලබන්නී
පටිසරණො	(නා)	- පිළිසරණක්
වදන්ති	(කි)	- කියන්නී
තථාවිධො	(නි)	- මෙබඳු
ලොමකුපමත්තං	(ස)	- ලෝම ගසක් පමණ
උණහාකාරං	(නා)	- උණු වූ සෙයක්
පවිට්ඨා	(කි)	- පිවිසියෙකු
සීතිභුත	(කි)	- සිහිල් වූ
අවජරියං	(නා)	- ආශ්චර්ය
සංවිගො	(කි)	- කලකිරුණේ
ලොමහට්ඨජාතො	(කි)	- ලොමු ඩැහැගත්තේ
උහොති හඤෙහි	(නා)	- අත් දෙකින්
පගග්ගා	(පු.ක්වි)	- ගෙන
නිපජ්ජාපෙඤා	(පු.ක්වි)	- හොවා
රජාසනෙ	(ස)	- රාජාසනයෙහි
ධීතො	(කි)	- සිටියේ
පුච්ඡි	(ක්වි)	- විචාළේය

අභ්‍යාස

1. 'අවජරය' ඡේදය සිංහලට නගන්න.
2. ඡේදය ආශ්‍රයෙන් පහත සඳහන් ප්‍රශ්නවලට පාලියෙන් පිළිතුරු සපයන්න.
 - i. කො මනුසෙස ආණාපෙසි?
 - ii. තෙ මනුසසා කිං කරිංසු?
 - iii. සා කිං අනුසසරි?
 - iv. රාජා කිං දිසවා ලොමහට්ඨජාතො අහොසි?
 - v. තං දිසවා රාජා කිං අකරි?

සන්ධි III

ව්‍යඤ්ජන සන්ධි

පූර්ව වර්ණය ස්වරයක් වී පර වර්ණය ව්‍යඤ්ජනයක් ද වේ නම් එම පද දෙක සන්ධි වන්නේ ව්‍යඤ්ජන සන්ධි විධියෙනි.

ඉධ + පමාදො
 ඉධ + ජ් + පමාදො - ව්‍යඤ්ජන ද්විත්වය
 ඉධපපමාදො

සො + හිකඛු
 ස් + ඔ + හිකඛු
 ස් + ඔ + හිකඛු - ඔකාර ලෝපය
 ස් + අ + හිකඛු - අකාරාගමය
 සහිකඛු

ව්‍යඤ්ජන සන්ධි ප්‍රභේද

- පූර්ව ස්වරලෝපය හා ස්වරාගමය
- ව්‍යඤ්ජන ද්විත්වය
- අල්පප්‍රාණාක්ෂර ආදේශය
- ඔකාර ආදේශය
- අව ආදේශය

පූර්ව ස්වරලෝපය හා ස්වරාගමය

ස්වරයකට පර ව ව්‍යඤ්ජනාක්ෂරයක් ඇති විට එම ස්වරය ලොප් වේ. එම ස්වරය ලොප් වූ ස්ථානයට අකාරයක් ආගම වේ. විකල්පයෙන් උකාරයක් හා ඔකාරයක් ද ආගම වේ. (ලොපඤ්ච තත්‍රාකාරෝ)

එසො + මගො
 එස් + ඔ + මගො
 එස් + ඔ + මගො - ඔකාරලෝපය
 එස් + අ + මගො - අකාරාගමය
 එසමගො

සො + සීලවා - සසීලවා
 කවචිනු + කචං - කවචිනොකචං
 එසො + ධමමො - එසධමමො
 ජානෙම + නං - ජානෙමුනං

ව්‍යඤ්ජන ද්විත්වය

ස්වරයකට පර ව ඇති ව්‍යඤ්ජනාක්ෂරයක් සුදුසු ස්ථානයේ දී ද්විත්ව වේ. (පරදෙව භාවො යානෙ)

වි + පයුනො
 වි + ජ් + පයුනො - ව්‍යඤ්ජන ද්විත්වය
 විපයුනො

අ + පමාදො - අපපමාදො
 දු + ගතො - දුගගතො
 මහා + ඛලො - මහඛලො
 සු + පතිට්ඨිතො - සුපපතිට්ඨිතො

අල්පප්‍රාණාක්ෂර ආදේශය

සෝෂ අසෝෂ වූ සතරවන දෙවන වර්ගාක්ෂරයන්ට පිළිවෙළින් තෙවන පළමුවන වර්ගාක්ෂර ආදේශ වේ. (වගෙහ සොසාසොසානං තතිය පයමා)

උ + සොසො
 උ + ස් + සොසො - ව්‍යඤ්ජන ද්විත්වය
 උ + ග් + සොසො - අල්පප්‍රාණාක්ෂර ආදේශය
 උගෙසොසො

ප + සරති - පගසරති
 දු + හිකඛ - දුඛහිකඛ
 පඤ්ච + ඛණ්ඩ - පඤ්චඛණ්ඩ
 පයම + කඛානං - පයමප්පකඛානං

ඔකාරාගමය

ස්වරයකට පර ව ව්‍යංකේෂනාක්ෂරයක් ඇති විට ඇතැම් තැනක ඔකාරයක් ආගම වේ. (කවච්ඡ ඔ ඛ්‍යංකේෂනෙ)

- පර + සහසසං
- පර + ඔ + සහසසං - ඔකාරාගමය
- පර + ඔ + සහසසං - සූර්ව ස්වරලෝපය
- පරොසහසසං

අව ආදේශය

තැනක 'අව' උපසර්ගයට ඔකාරයක් ආගම වේ. (ඔ අවසෙස)

- අව + නදධා
- ඔ + නදධා
- ඔනදධා

නිග්ගහිත සන්ධිය

බිත්ඳුවට පර ව ස්වරයක් හෝ ව්‍යංකේෂනයක් ඇති විට ලෝපාදී ව්‍යාකරණ විධි මගින් සිදු වන සන්ධිය නිග්ගහිත සන්ධිය යි.

- චකකං + ඉච
- චකකං + ච - පර ස්වරලෝපය
- චකකංච

- රණං + ජහො
- රණංකදී + ජහො - කදකාරාදේශය
- රණංකදීජහො

- ඉදං + අවොච
- ඉදම් + අවොච - මකාරාදේශය
- ඉදමවොච

නිග්ගහිත සන්ධි ප්‍රභේද

- වර්ගාන්ත ආදේශය
- ලකාර ආදේශය
- මකාර හා දකාර ආදේශය
- කදකාර ආදේශය
- නිග්ගහිත ආගමය
- නිග්ගහිත ලෝපය
- ස්වර ලෝපය

වර්ගාන්ත ආදේශය

වර්ගාක්ෂරයක් පර වූ විට මූලින් ඇති නිශ්චයකට පර ව ඇති වර්ගයේ අන්තයේ ඇති අක්ෂරය ආදේශ වේ. (වගන්තං වා වගෙ)

කිං + කතො
කිඞ්චි + කතො - ඔකාරාදේශය
කිඞ්චිකතො

සං + ජාතො
සංඤ්ඤි + ජාතො - ඤකාරාදේශය
සංඤ්ඤාජාතො

සං + ගභො = සංඞගභො
සං + කප්ප = සංඞකප්ප
ධම්මං + චරෙ = ධම්මඤ්චරෙ
සං + ධීතො = සංඞධීතො
තං + ඨානං = තංඞඨානං
තං + ධනං = තංඞධනං
සං + භුතො = සංඞභුතො

ලකාර ආදේශය

බිත්ථුවට පරව ලකාරා ය ඇති විට එම බිත්ථුවට ලකාරයක් ආදේශ වේ. (වකාරෙනෙව ලෙලො ව)

සං + ලාප
සල් + ලාප - ලකාරාදේශය
සලලාප

සං + ලෙඛ
සලෙඛ - ලකාරාදේශය

පුං + ලිඞ්භ
පුලලිංභ - ලකාරාදේශය

සං + ලකෙකඤ්චා
සලලකෙකඤ්චා - ලකාරාදේශය

නිග්ගහිත ලෝපය

බිත්ඳුවට පර ව ස්වරයක් හෝ ව්‍යංකෘතයක් ඇති විට ඇතැම් අවස්ථාවක බිත්ඳුව ලෝපී වේ. (කවචී ලෝපං) (බ්‍යංකෘතනෙ ව)

විදුනං + අග්ගං
විදුන + ~~ඛ~~ + අග්ගං - නිග්ගහිතලෝපය
විදුන් + ~~ඛ~~ + අග්ගං - පූර්ව ස්වරලෝපය
විදුනග්ගං

තාසං + අභං - තාසාභං
බුද්ධානං + සාසනං - බුද්ධානසාසනං
සව්වානං + දසසනං - සව්වානදසසනං

පර ස්වරලෝපය

නිග්ගහිතයට පර ව ඇති ස්වරය ඇතැම් විටක ලෝපී වේ. (පරො වා සරො)

බීජං + ඉව
බීජං + ~~ඉ~~ ව - පර ස්වරලෝපය
බීජංව

චකකං + ඉව - චකකංව

පර ස්වරය ලෝපී වූ විට බිත්ඳුවට වර්ගාන්තාදේශය වූ තැන් ද දක්නට ලැබේ.

කතං + ඉති
කතං + ~~ඉ~~ ති - පර ස්වරලෝපය
කතන් + ති - වර්ගාන්තාදේශය
කතනති

අභිනඤ්ඤං + ඉති - අභිනඤ්ඤනති
අප්පං + අපි - අප්පමපි
දුතියං + අපි - දුතියමපි

අභ්‍යාස

පහත සඳහන් ප්‍රශ්නවලට පිළිතුරු සපයන්න.

- i. ව්‍යාඤ්ඡන සන්ධිය හඳුන්වා උදාහරණ දෙකක් ලියන්න.
- ii. ව්‍යාඤ්ඡන සන්ධියේ ප්‍රභේද නම් කරන්න.
- iii. ව්‍යාඤ්ඡන ද්විත්වයට හා අල්පප්‍රාණාක්ෂරාදේශයට නිදසුන් පහ බැගින් සොයා ලියන්න.
- iv. නිශ්චිත සන්ධියේ ප්‍රභේද ලියා දක්වන්න.
- v. වර්ගාන්තරාදේශයට නිදසුන් සොයා ලියන්න.
- vi. ඉහත සඳහන් 'අව්ශරියං' ඡේදයේ ඇති සන්ධි පද විසන්ධි කර ඒවා කිනම් සන්ධි ප්‍රභේදයකට අයත් දැයි ලියා දක්වන්න.